

W. Dąbrowski

O los pomniejszych zabytków

Ochrona Zabytków 8/2 (29), 139-140

1955

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skimi. Dyktuje to — wysoka klasa architektoniczna tych obiektów, często o interesujących wnętrzach, jak również słuszne i pilne zamówienie społeczne włączenia tych zespołów do życia, tak aby we właściwy sposób mogły spełniać swą rolę wychowawczą.

Należy również skierować uwagę na budownictwo wiejskie i małomiasteczkowe. Niewielka ilość zachowana tych obiektów na naszym terenie z jednej strony, i postępująca przebudowa socjalistyczna miasteczek i wsi z drugiej — będzie wymagała od służby konserwatorskiej poważnych wysiłków i znajomości zagadnienia, aby przez odpowiednią selekcję dokonać właściwego wyboru i otoczyć opieką najbardziej cenne i godne zachowania obiekty, czy zespoły. Bogactwo zachowanych w Wielkopolsce zabytkowych układów urbanistycznych nasuwa jeszcze jeden ważny postulat — konieczności ścisłej współpracy konserwatorów z urbanistami i architektami w trakcie opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, oraz kontynuowania w jak najszerszym zakresie opracowań historycznych dla tych zespołów.

Sprawą niezbędną i bardzo pilną jest również przeprowadzenie inwentaryzacji opisowej i pomiarowej wszystkich zabytków tak z terenu województwa jak i miasta Poznania.

Wreszcie jako dezyderat ostatni nasuwa się konieczność stałego szkolenia kadr konserwatorskich, ścisłej współpracy zainteresowanych dyscyplin i stworzenia jak najszerszych możliwości wzajemnej wymiany doświadczeń i poglądów.

T. Ruszczyńska

RÓŻNE

O LOS POMNIEJSZYCH ZABYTKÓW

Wobec wielkiego zniszczenia w czasie ostatniej wojny naszych zabytków kultury i sztuki ciąży na nas obowiązek czuwania nad zachowaniem pozostałości nawet w najdrobniejszych okazach. Nie od rzeczy przeto będzie zwrócić uwagę na pewien drobny wprowadzie lecz niemniej charakterystyczny dla wieku XVIII, pomnik na gruncie wsi Gostomia, o 4 km od Nowego Miasta n. Pilicą, w pow. rawskim, przy drodze między wsią a dawnym dworem, nie zarejestrowany w „Inwentarzu“¹ wydanym w r. 1939.

Jest to trójkątny obelisk z piaskowca, wysokości około 3 m na takiejże podstawie, z blaszanym zwieńczeniem ze śladami dawnej polichromii, mocno zrujnowany, mają-

Ryc. 131. Obelisk we wsi Gostomia, pow. rawski.

cy na dwu stronach podstawy w rokokowych kartuszach herby Junosza i Jasieńczyk, bez żadnego napisu czy daty fundacji, wykonany przez dość biegłego kamieniarza prawdopodobnie z pobliskiej Drzewicy.

W roku 1933 zabytkowi temu groziło zniszczenie, gdyż mieszkańcy Gostomi, fundując na miejsce zajęte przez pomnik figurę Matki Boskiej, uznali dla niej sąsiedztwo tegoż za nieprzystojne i postano-

¹ Zabytki Sztuki w Polsce, cz. VI, t. I, zt. 1, Powiat Rawsko-Mazowiecki, Warszawa 1939.

Ryc. 132. Gostomia — kartusz herbowy obelisku.

Ryc. 133. Bieliny, pow. rawski — figura barokowa.

wili go zburzyć. Dopiero na interwencję ówczesnego konserwatora woj. warszawskiego zaniechali tego.

Trudno ustalić jest na jaką pamiątkę wzniesiono obelisk. Jedni z mieszkańców utrzymują, jakoby w tym miejscu byli pochowani jacyś rycerze polegli, inni — iż miała tu miejsce jakaś potyczka między kilku rycerzami, lecz kiedy mogło to się dziać, nie wiedzą. Cechy stylowe i herby pozwalają ustalić czas powstania zabytku na koniec I połowy XVIII wieku, gdy właścicielami Gostomi byli Załuscy h. Junosza (Józef, stronnik Leszczyńskiego, starosta rawski, zmarły w Gostomi 17 sierpnia 1742 r.), a w sąsiedniej Olszowej Woli — Boscy h. Jasińczyk, znani z burzliwego usposobienia i zatargów sąsiedzkich. Może przeto obelisk jest postawiony na pamiątkę pojedynku? A może jako znak graniczny?

W każdym razie winien być otoczony jak najrychlej opieką, może nawet dla zachowania przeniesiony gdzie indziej (np. do Nieborowa), gdzie nie groziłoby mu zniszczenie.

Przy okazji należy wspomnieć o innym osiemnastowiecznym pomniku w Rawskim, mianowicie: o barokowej figurze przy drodze z Bielin do Łęgonic, której również grozi zniszczenie, zarejestrowanej na str. 30 w cytowanym inwentarzu. Na cokole był wycięty w cegle, do niedawna czytelny napis, nie podany w inwentarzu: „Pomnik ten z muru wystawiony przez Franciszkę Eleonorę Neumanową 1755“. — Obecnie uszkodzony, zabelony wapnem.

W. Dąbrowski

SPROSTOWANIE do nr 1/1955.

Str. 22 wiersz 9: zamiast ryc. 5 — ma być: ryc. 11.
Str. 22 wiersz 15: zamiast ryc. 12 — ma być: ryc. 13.